

SLOVENSKÁ ROMANTICKÁ LITERATÚRA (1830 – 1850)

Spoločenská situácia:.....
.....
.....

Spoločnosť česko-slovanská: Národný, politický program novej generácie. Základom bolo samovzdelávanie študentov. Zakladatelia: a rok 1829 na bratislavskom lýceu. Vláda zakázala hnutia mládeže v roku 1836 a spoločnosť zanikla. Činnosť však pokračovala na bratislavskom lýceu na Katedre, ktorej vedúcim profesorom bol Palkovič a jeho zástupcom

NOVÁ KODIFIKÁCIA SPISOVNÉHO JAZYKA:

Národný program štúrovcov nastolil otázky spisovného jazyka. V júli, v roku na fare v sa stretli tri významné osobnosti: a dohodli sa na uzákonení spisovného jazyka. Základom sa stal jazyk z okolia, čiže tzv. nárečie a jazyk spočíval na princípe (píš ako počuješ).

Národné a politické centrum na Slovensku: mesto

24. Apríla 1836 sa uskutočnila vychádzka na Devín na znamenie vernosti vlasti, účastníci prijali symbolické slovenské mená (Ľudovít VELISLAV Štúr, Jozef MILOSLAV Hurban).

V roku 1843 bol Ľudovít Štúr odvolaný z Katedry reči a literatúry československej pre vlasteneckú činnosť. Jeho najhorlivejší prívrženci demonštratívne odišli z Bratislavy do Levoče. Janko Matúška napísal báseň, ktorá sa stala našou hymnou

Znaky slovenskej romantickej literatúry:

- 1) hlavným literárnym druhom je lyrika, ktorou je vyjadrená láska k
- 2) inšpiráciou je ľudová – ľudová pieseň, balada, sylabický veršový systém...
- 3) veršovaná epika je popretkávaná lyricko-reflexívnymi prvkami.
- 4) vznikajú historické povesti
- 5) tematika, zobrazenie ľudu a slovenskej
- 6) kolektívny hrdina
- 7) národná, národovci, vlastenci.

ČASOPISY : Slovenské národné noviny s literárnou prílohou Orol tatranský; Slovenské pohľady, Plody...

ĽUDOVÍT ŠTÚR (*1815 , + 1856)

Narodil sa v Uhrovci v rodine učiteľa, kde získal základné vzdelanie. Študoval na nemeckom gymnáziu v Rábe, na evanjelickom lýceu v Bratislave. Študoval na univerzite v Halle. Bol redaktorom a vydavateľom Slovenských národných novín v BA.

V septembri 1848 sa vo Viedni tvorila Slovenská národná rada na čele so Štúrom, Hurbanom a Hodžom, ktorá organizovala povstanie proti uhorskej vláde. Povstanie bolo ministerským predsedom Bachom potlačené a demokratické slobody zrušené. Od roku 1851 žil pod policajným dozorom v Modre. Na následky pri poľovačke zomrel. Je pochovaný v Modre. Bol politik, jazykovedec, básnik, filozof, historik, publicista, redaktor.

Tvorba:

Nárečja slovenskuo alebo potreba písania v tomto nárečí: odôvodnil potrebu uzákonenia spisovnej slovenčiny.

Náuka reči slovenskej: je to gramatika nového jazyka, poznatky z hláskoslovia, morfológie, pravopisu a skladby.

Žiadosti slovenského národa: žiadal uplatnenie slovenčiny na školách a úradoch, žiadal autonómiu Slovenska v rámci Uhorska.

Dumky večerní: zaznieva romantický smútok vychádzajúci z rozporu medzi snom a skutočnosťou.

Smlúva Slováku: vyjadruje lásku k domovu a k Slovákom.

O národných písních a povéstech plemen slovanských: dôraz na ľudovú slovesnosť, z ktorej pramení láska a obetavosť za vlastný národ.

Ukážky:

B.

Nauka reči Slovenskej

Vistavená od Ludevíta Štúra v Prešporku 1846

[...]

• V našej reči ňjet žjadneho „y“.

• ... tu i tam v daktorích kútach Slovenska užívajúo ä, v ktorom „i“ a „a“ t. j. „ia“ do jedneho hlasu eekavjeho sa steká, na pr. mäšso, ribä, husä atď, toto ale ako pokútio a krem toho hinúce do reči, našej spisovnej ňenáleží.

• Mekkuo „l“ len u daktorích a málo Slovakou je v običaji, a už aj tam pomalí zakapáva, odkjal ako aj preto, že je zvuk pre svoju veľkú rozteklosť ňeprijemní a deťinski, v čistej Slovenčine lepšie, keď sa viñehá.

• ňezabudñime ňikdi añi na vďačnosť, ktorú sme pracovitjemu a umnjemu Českjemu kmenu povinní; on nás v hliveñi našom opatruvau a nás k životu viššjemu svojimí duchovnimí plodami pripravuvau, preto vďačnosť naša nach vždi ostañe k ňemu svježa a vrúčna v srdcach naších.

• Ostatñje chibi, kďe čarka chibi alebo je zbitočná, si každí sám lahko napraví.

C.

Bojovníci! pozrite na túto otvorenú dolinu, tá nás vedje k cjelu nášmu. Za timi vrškami, tam leží Slovensko, rodina naša, národ ubjedení, utlačení, od tisíc-rokou všetkej samostatnosti pozbavení, národ povrhel; a teraz v najnovejších časoch jeho zotročitelja prišli k úplnej moci a vláde, tí teraz budú úplne nad ním panovať a ho podľa ľúbosti zdjerať a života pozbavovať. Ale ešte ňevihnuv náš duch národñi. Pozbavili nás všetkjeho ňeprijatelja naši, lež túto vuolu ňik odobrať ňemuože, a táto vuola nás vedje so zbrojou v ruke za tje vrški k národu nášmu.

Štúrova reč pred slovenskými dobrovoľníkmi (september 1848)

D.

Výzva k národu slovenskému!

Nanovo voláme k Vám, Slováci, krajanovia naši drahí, chyťte sa zbrane a vydobudnite slobodu národu svojmu. Všetko si svoju slobodu vydobýva, a vy by ste len mali hñit v otroctve a padnúť do bezodnej priepasti. A veď sme začali dielo vydobúdania slobody vašej národnej. Bo videli ste nás v mesiaci septembri b. r.¹ vtrhnúť so zbrojou v ruke do krajov Vaších, po prvý raz po jednom tisícročí, a to vtrhnúť k boju za slobodu Vašu, za nášho kráľa a za jednotu mocnárstva rakúskeho. Vtrháme teraz nanovo k Vám, bratia, a pokračujeme v začatom diele, po ktorom odjakživa túžila duša naša. Teraz pevne veríme, zasvitnul i nám deň slobody, teraz prišli i pre nás príhodné chvíle, aby sme to, čo sme začali, i zakončili.

[...]

V listopade 1848.

Výzva Slovenskej národnej rady K národu slovenskému!

E.

Vaše veličenstvo!

[...]

Naplnení najvrúcejšou túžbou, aby sme videli Rakúsku monarchiu zjednotenú a mocnú, a oduševnení nádejou, že po tak dlhých a ňažkých utrpeniach dosiahneme svojho práva svätého v tomto čase, rozhodnom pre znovuzrodenie Rakúskej monarchie, prosíme v najhlbšej úcte podpísaní pre národ slovenský:

Úlohy na zopakovanie:

Ludovít Štúr, Velislav: Nárečie slovenské alebo potreba písania v tomto nárečí (úryvok)

My, Slováci, sme kmeň a ako kmeň máme vlastné nárečie, ktoré je od českého odchoďné a rozdielne. Pomáhalo sa nám síce týmto nárečím, kým náš ľud slovenský duchovne driemal, a preďsa bez potravu duchovnej hlavne vo veciach náboženských obísť sa nemohol, ale teraz, keď k životu sa prebudil, ako sa o tom každý deň presvedčujeme, nebude náš slovenský národ len na druhých, čo mu tí dajú, čakať, a len prijímať, ale bude si tvoriť sám a sám sa bude duchovnými plodmi zaopatrovať. Za čas driemania nášho duchovného nemohla sa naša slovenčina vo spisoch ukázať a za spisovnú reč našu vyzdvihnúť, bo z jednej strany kmeň náš slovenský ako nevzbudený na tú myšlienku prísť nemohol, z druhej ale všetko také usilovanie nebolo by podpory našlo a zaraz bolo prestať i zastaviť sa muselo. Čeština teda, ktorá inde, nie na Slovensku, svoj základ, pole, s tým samým uistené stanie mala, dostávajúc sa k nám s knihami nábožnými, mohla a v nečinnosti našej musela nás plodmi duchovnými zaopatrovať, ale čeština bola nám len na pomoc a my sme na ňu, keď sme nič svojského nemať, len utisnutí boli, preto ale ona, že je nárečie druhé, život náš nepresiakla.

1. Zaznamenajte poslanie Ludovíta Štúra v období slovenského národného obrodenia.
2. Vysvetlite pojem vlasť a národ. Interpretujte podstatu vlasteneckých programov a myšlienok slovanskej vzájomnosti vo vzťahu k slovenskému národu.
3. Zdôvodnite, čo znamená pre národ spisovný jazyk.
4. Doplňte do viet základné myšlienky z textu:
Slováci majú vlastné nárečie, ktoré je od
Ľud slovenský si bude tvoriť sám a sám sa bude.....
Čeština dostávajúc sa k nám s knihami nábožnými, mohla a v nečinnosti našej musela
Čeština bola nám
Ona, že je nárečie druhé,
5. Vysvetlite:
„Národ duchovne driemal.“
„Bez potravu duchovnej obísť sa nemohol.“
„Čeština nás musela plodmi duchovnými zaopatrovať.“
„Čeština nám bola len na pomoc, ale život náš nepresiakla.“